

ПОСТАТІ, ПОДІЇ, ПОВІДОМЛЕННЯ**ОРЕСТ МАТКОВСЬКИЙ – ВИДАТНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІНЕРАЛОГ, ПЕДАГОГ,
ОРГАНІЗАТОР ГЕОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ І НАУКИ****(до 90-річчя від дня народження)**

Цього року минає 90 років від дня народження нашого земляка, уродженця с. Терпилівка Підволочиського району, Ореста Ілляровича Матковського.

Професор Орест Матковський – відомий вчений у галузі мінералогії, лауреат Державної премії України, доктор геолого-мінералогічних наук, академік Академії наук вищої школи України, віце-президент Українського мінералогічного товариства, заслужений професор Львівського національного університету імені Івана Франка. Його понад 65-річна науково-педагогічна, навчально-методична, організаторська і громадська діяльність пов'язана з Львівським університетом, у якому він пройшов шлях від студента до професора, завідувача кафедри мінералогії і декана геологічного факультету.

Народився О. Матковський 17 листопада 1929 р. в селянській родині. В с. Терпилівка минуло його дитинство, навчання в початковій школі, приватне навчання у сільського вчителя Олексія Тихоні в часи війни. Протягом 1945-1948 рр. навчався в Підволочиській середній школі, а у 1948 р. після успішних вступних іспитів з 6 предметів вступив на перший курс геологічного факультету Львівського університету імені І.Франка, деканом якого тоді був молодий Євген Лазаренко – майбутній відомий вчений, ректор Львівського університету. У 1953 році завершив навчання й отримав диплом з відзнакою із присвоєнням кваліфікації інженера-геолога. Після закінчення університету вчився в аспірантурі на кафедрі мінералогії під науковим керівництвом тоді вже ректора університету, чл.-кор. АН УРСР, професора Є.Лазаренка. У 1957 р. успішно захистив кандидатську дисертацію на тему «Мінералогія осницького комплексу Волині». Робота була рекомендована для демонстрації на виставці наукових праць молодих вчених у Брюсселі. У 1956 р. О.Матковського призначено на посаду асистента кафедри мінералогії, у 1961 р. переведено на посаду доцента кафедри. В 1975 р. підготував і успішно захистив докторську дисертацію на тему «Мінералогія та умови утворення давніх ендегенних комплексів Мармароського масиву (Східні Карпати)». Через два роки йому було присвоєно вчене звання професора кафедри мінералогії. З 1974 по 1999 рр. О.Матковський завідував кафедрою мінералогії, а зараз є консультантом кафедри. За час роботи на кафедрі читав курси «Мінералогія», «Методи мінералогічних досліджень», «Розшукова і технологічна мінералогія», «Мінералогічний аналіз», «Прикладна мінералогія», «Основи мінералогії України», «Генетична мінералогія», «Мінералогія України», спецкурси «Геохімічна спеціалізація і рудоутворення», «Акцесорні мінерали», «Мінералогічний аналіз шліхів», «Типоморфізм мінералів і комплексне використання мінеральної сировини».

З 1980 по 1996 рр. О.Матковський був деканом геологічного факультету. В цей час геологічний факультет Львівського університету був провідним в Україні з підготовки фахівців геологічного профілю та за обсягом асигнувань науково-дослідних робіт, особливо госпдоговірних, а за кваліфікацією професорсько-викладацького й наукового персоналу факультет вважався одним з кращих не лише в університеті, а й серед інших вузів України та більшості республік колишнього СРСР. За час деканства О.Матковського було підготовлено понад 1000 молодих фахівців-геологів, які нині працюють не тільки в Україні, а й за її межами (Казахстан, Киргизстан, Російська Федерація, Алжир, В'єтнам, Куба, Лаос, Монголія, Німеччина, Чехія та ін.). З ініціативи О.Матковського у 1994 р. було створено і ним же очолено Інститут геології та мінералогії золота, кольорових металів і алмазів України. Діяльність Інституту дала змогу активно долучитись у виконання Державних програм з дослідження золота, алмазів, інших корисних копалин, розширити масштаби госпдоговірних робіт,

налагодити співпрацю з підприємствами Державного комітету з геології і використання надр та з Департаментом золотовидобувної і золотопереробної промисловості Міністерства промислової політики України.

З 1985 по 2000 рр. О.Матковський очолював спеціалізовану вчену раду із захисту докторських і кандидатських дисертацій з трьох спеціальностей: 04.00.01 – загальна та регіональна геологія; 04.00.11 – геологія, розшуки і розвідка рудних і нерудних родовищ, металогенія; 04.00.20 – мінералогія, кристалографія. За його підтримки та сприяння було захищено десятки кандидатських і докторських дисертацій.

Багатогранна наукова діяльність вченого присвячена, головню, вирішенню важливих проблем мінералогії загалом та мінералогії й корисних копалин України зокрема. В його творчому доробку понад 450 публікацій, серед яких 16 монографій, два підручники і два навчальні посібники, сотні статей з різних питань мінералогії і суміжних наук, нариси з історії науки. Переважають праці з проблем регіональної мінералогії, типоморфізму мінералів. Головними об'єктами досліджень є Український щит та Українські Карпати.

У 1961 р. О.Матковський став відповідальним секретарем редколегії «Мінералогічного збірника», заснованого Є.Лазаренком, з 1974 р. – заступником відповідального редактора, а з 1980 р. – головним редактором часопису. З 1980 р. О.Матковський – віце-президент Українського мінералогічного товариства й голова його Львівського відділення, з 1993 р. – керівник наукової ради з проблем мінералогії, петрографії і геохімії Відділення наук про Землю Академії наук вищої школи України. Тривалий час був також членом наукової експертної комісії з геології Міносвіти України, членом експертної комісії з геології ВАК України, віце-президентом Львівського геологічного товариства, нині є заступником головного редактора часопису «Записки Українського мінералогічного товариства».

Науково-педагогічна та організаторська робота проф. Матковського високо оцінена геологічною громадськістю та на державному рівні. За цикл праць з теоретичної та регіональної мінералогії 1983 р. він удостоєний Державної премії України в галузі науки і техніки. Його обрано академіком Вищої школи України, відзначено урядовими та міжвідомчими нагородами: орден Дружби народів (1990), медалі «За доблесну працю» (1970), «За заслуги у розвідці надр» (1989), В.І.Лучицького Держкомгеології України (1999), грамотами міністерств та відомств. У 2001 р. О.Матковський удостоєний почесного звання «Заслужений професор Львівського національного університету імені І.Франка, у 2004 р. Мінекології і природних ресурсів України присвоїло йому звання «Почесний розвідник надр», а на початку 2005 р. вчений отримав нагороду Ярослава Мудрого АН вищої школи України за навчальний посібник «Прикладна мінералогія». Цього ж року Спілка геологів України нагородила його медаллю Є.Лазаренка за внесок у мінералогію, а Державна геологічна служба України – пам'ятним знаком ім. Л.Лутугіна «За заслуги в розвідці надр».

Орест Іллярович дуже толерантна, контактна, енергійна й доброзичлива людина. Вважаю за честь називатись його учнем, тому що слухав його курс мінералогії в університеті, здавав йому іспит. Моя перша геологічна експедиція в Чивчинські гори була разом з ним та академіком Є.Лазаренком. Правда, моя роль зводилась в основному до носіння важезних, набитих зразками гірських порід, рюкзаків, проте це було задоволенням для студента першого курсу – підіймались на полонини, обстежували старі польські штольні з видобутку марганцевої руди, відбирали сотні зразків, збирали білі гриби (їх тоді уродило видимо-невидимо) й говорили, говорили про мінералогію, про тодішнє життя, про все на світі. Пам'ятаю ті розмови донині. А вечорами слухали пісні молодих гуцулок на річці – «Є в наших смерічках щось ніжне, дівоче...». Потім експедиція раптово перервалась у зв'язку зі смертю тодішнього декана геологічного факультету Л.Колтуна.

Тож – з роси і води Вам, дорогий Оресте Ілляровичу! Доброго Вам здоров'я і ще довгих літ на радість Вашим близьким і учням!

Проф. Мирослав Сивий

Резолюція
Міжнародної науково-практичної конференції
«Міждисциплінарні інтеграційні процеси у системі
географічної, екологічної та туризмознавчої наук»

7 і 8 травня 2019 року у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка відбулась міжнародна науково-практична конференція «Міждисциплінарні інтеграційні процеси у системі географічної, екологічної та туризмознавчої наук», у роботі якої взяли участь представники української, польської і словацької наукової громадськості. Співorganizаторами конференції були: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Українське географічне товариство, Тернопільський осередок наукового товариства імені Шевченка, Пряшівський університет (Словаччина), Економічний університет в Катовіце (Польща), Краківський педагогічний університет ім. Національної комісії освіти (Польща), Щецинський університет (Польща).

У привітальному слові ректор Тернопільського національного університету проф. Буяк Б.Б. наголосив на важливості конференції в час становлення нової української школи, ролі наукової і педагогічної спільноти у підготовці кваліфікованих освітянських кадрів.

Вступну доповідь «Про 25-ліття спеціальності «Екологія» у Тернопільському Національному університеті» виголосив – проф. Любомир Царик, завідувач кафедри геоєкології та методики навчання екологічних дисциплін ТГПУ.

В роботі конференції з науковими доповідями взяли участь відомі **професори**: Топчієв О.Г., Олійник Я.Б., Поп С.С., Яворська В.В., Царик Л.П., Сивий М.Я., Назарук М.М., Смірнов І.Г., Фесюк В.О., Любинський О.І., Круль В.П., Калько А.Д., Сонько С.П., Іванов Є.А., Заячук М.Й., Божук Т.І.; **к.геог.н., доценти**: Кузишин А.В., Мариняк Я.О., Біланюк В.І., Сливка Р.Р., Касіяник І.П., Янковська Л.В., Брусак В.П., Стецько Н.П., Барна І.М., Царик П.Л., Чеболда І.Ю., Вітенко І.М., Чернюк Г.В., Пилипович О.В., Присикар В.Б., Ходан Г.Д., Поплавська І.В., Лісова Н.О., Новицька С.Р., Рудакевич І.Р., Гавришок Б.Б. та інші.

В опублікованих матеріалах представлена широка палітра наукових сповіщень з проблем сучасного розвитку інтеграційних процесів в географії, екології, туризмознавстві. У публікаціях репрезентовано низку наукових підходів щодо оптимізації природно-господарських систем, зелених зон міст, збереження видового і ландшафтного біорізноманіття, організації територій заповідних об'єктів, екоосвітньої і екопросвітницької роботи з студентською і учнівською молоддю, розвитку сільського, екологічного і ностальгічного туризму, стратегічних напрямів географічної, екологічної і туризмологічної наук. Матеріали доповідей репрезентують представницьке коло наукових доробок 20 національних і п'яти зарубіжних вузів, науково-дослідних установ НАН України, природного заповідника, державних управлінь, громадських організацій.

Під час роботи конференції відбувалась наукова дискусія з питань розвитку географічної, екологічної, туризмознавчої науки в регіональних наукових центрах.

Програмою другого дня роботи наукового форуму було знайомство з історико-архітектурними і природним об'єктами м.Тернополя.

За результатами роботи міжнародної конференції прийнята резолюція, у якій констатовано значення наукових розробок на сучасному етапі розвитку України, низький рівень фінансування академічної і вузівської науки, необхідність консолідації зусиль науковців на стратегічних напрямках сталого розвитку.

Вказано на несприятливі тенденції природокористування на теренах Поділля і України, які ведуть до виснаження ґрунтового покриву і деградації ландшафтного і біотичного різноманіт'я, запропоновано шляхи оптимізації структури землекористування територій адміністративних районів, сільських, селищних і міських рад.

Звернуто увагу наукових колективів на необхідність узгодженого доопрацювання схем регіональних і національної екомереж на єдиній методологічній основі на виконання Загальнодержавної програми формування національної екомережі України, розробки проектів землеустрою з відводом земель екомереж в натурі і встановленням на них диференційованих природоохоронних режимів.

Підтримана пропозиція учасників конференції щодо інтегрованої підготовки вчителів географії, екології, природознавства на географічних факультетах національних університетів

Оргкомітет

РІДНОМУ КРАЮ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ

Львівська область: природні умови та ресурси: монографія /за загальною редакцією доктора географічних наук, професора М.М.Назарука. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2018 – 592с.

У Видавництві Старого Лева у 2018 році опубліковано монографію «Львівська область: природні умови та ресурси» за загальною редакцією доктора географічних наук, професора М.М.Назарука.

Актуальність такого дослідження чітко і емко визначено у вступі даної праці: «Завдання цієї праці дати сучасне поглиблене розуміння місця та ролі у розвитку території таких категорій: природні умови, природні ресурси, адже саме вони становлять природно-ресурсний потенціал кожного регіону, міста чи села і є досить різноманітними. Сучасні глобальні виклики та складнощі реформування національної економіки зумовлюють потребу нових можливостей для раціонального використання природних ресурсів області в основу яких покладено принципи екологічнобезпечного та енергоощадного використання щоби зберегти їх для теперішніх і майбутніх поколінь».

Робота виконана на кафедрі раціонального використання природних ресурсів і охорони природи географічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка в рамках підготовки до 30-річчя створення кафедри на факультеті.

До підготовки рецензованої роботи залучено значний авторський колектив: 10 докторів наук, 30 кандидатів наук з інших кафедр факультету різних вищих навчальних закладів і науково-дослідних установ Львова.

Робота добре структурована, багата на інформаційний матеріал. Подано відомості про геологічну будову та мінеральні ресурси, рельєф і геоморфологічне районування, клімат, поверхневі води, ґрунтовий покрив, розмаїття рослинного і тваринного світів, ландшафти, природно-заповідний фонд та екомережу Львівської області. Розкрито теоретико-методологічні і прикладні підходи до оцінки ресурсів регіону, їхнього потенціалу, особливостей використання, відновлення й збереження.

Автори підкреслюють, що впродовж останніх 50-років, в результаті еволюційного розвитку, нераціонального промислового та сільськогосподарського використання природних ресурсів і умов Львівської області відбулися суттєві зміни геосистем та їхніх основних компонентів. Денатуралізація природних ландшафтів та забруднення природного середовища – основні причини збіднення біорізноманіття Львівської області. Це призвело до виникнення нових чи загострення старих екологічних проблем. Природні умови та ресурси мають істотний вплив на галузеву структуру та розвиток економіки територій. З метою раціонального використання природно-ресурсного потенціалу Львівщини необхідно впроваджувати енергозбереження та інтенсивно використовувати відновлювані джерела енергії, покращувати якість транспортної і прикордонної інфраструктур, підвищувати рівень їхньої доступності. Перспективними напрямками їхнього використання повинні стати раціоналізація природокористування, ресурсозбереження та охорона природи.

Кожен автор по-своєму бачить зміст та структуру такої роботи. Проте, професору Миколі Назаруку, як загальному редакторові, вдалося представити науковій громадськості дану роботу як цілісне наукове видання, яке знайшло позитивну оцінку у науковців природничого профілю, фахівців у галузі природокористування, практиків природо-заповідної справи. Чим більше в українській географії буде оригінальних праць з власним обличчям, тим краще для нашої науки, для популяризації географічних знань.

В.О. Фесюк, д-р геогр. наук, проф.

Східноєвропейський національний університет

Імені Лесі Українки, завідувач кафедри фізичної географії